Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (viies koda)

8. juuni 2023 *

Eelotsusetaotlus – Tarbijakaitse – Direktiiv 93/13/EMÜ – Ebaõiglased tingimused tarbijalepingutes – Kahesuguse eesmärgiga leping – Artikli 2 punkt b – Mõiste „tarbija“ – Kriteeriumid

Kohtuasjas C-570/21,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Sąd Rejonowy dla Warszawy-Woli w Warszawie (Varssavi-Wola rajoonikohus Varssavis, Poola) 22. juuni 2021. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 13. septembril 2021, menetluses

I. S,

K. S.

versus

YYY. S.A.,

EUROOPA KOHUS (viies koda),

koosseisus: koja president E. Regan, kohtunikud D. Gratsias, M. Ilešič, I. Jarukaitis ja Z. Csehi (ettekandja),

kohtujurist: G. Pitruzzella,

kohtusekretär: A. Calot Escobar,

arvestades kirjalikku menetlust,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

– I. S. ja K. S., esindajad: *radcowie prawni* P. Artymionek, A. Citko ja M. Siejko,

– YYY. S.A., esindajad: *adwokaci* Ł. Hejmej, M. Przygodzka ja A. Szczęśniak,

– Poola valitsus, esindaja: B. Majczyna,

– Euroopa Komisjon, esindajad: S. L. Kalėda, U. Małecka ja N. Ruiz García,

* Kohtumenetluse keel: poola.

olles 15. detsembri 2022. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

1 Eelotsusetaotlus puudutab küsimust, kuidas tõlgendada nõukogu 5. aprilli 1993. aasta direktiivi 93/13/EMÜ ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes (EÜT 1993, L 95, lk 29; ELT eriväljaanne 15/02, lk 288) artikli 2 punkti b.

2 Taotlus on esitatud I. S-i ja K. S-i ning panga YYY. S.A. vahelises kohtuvaidluses seoses rahasumma tasumisega koos intressidega – summa ja intressid, mille see pank sai lepingutingimuste alusel, mis sisalduvad välisvaluuta vahetuskursiga indekseeritud hüpoteeklaenulepingus.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

Direktiiv 93/13

3 Direktiivi 93/13 kümnendas põhjenduses on märgitud:

„tarbijat saab tõhusamalt kaitsta, kui ebaõiglaste tingimuste suhtes võetakse vastu ühtsed õigusnormid; kõnealuseid õigusnorme tuleks kohaldada müüjate või teenuste osutajate ning tarbijate vahel sõlmitud kõigi lepingute suhtes; […]“.

4 Direktiivi artikli 1 lõikes 1 on sätestatud:

„Käesoleva direktiivi eesmärk on ühtlustada liikmesriikide õigus- ja haldusnormid, mis käsitlevad ebaõiglasi tingimusi müüja või teenuste osutaja ning tarbija vahel sõlmitud lepingutes.“

5 Nimetatud direktiivi artikkel 2 on sõnastatud järgmiselt:

„Käesolevas direktiivis kasutatakse järgmisi mõisteid:

[…]

b) *tarbija* – füüsiline isik, kes käesoleva direktiiviga hõlmatavate lepingute raames toimib eesmärkidel, mis ei ole seotud tema kaubandus-, majandus- ega kutsetegevusega;

c) *müüja või teenuste osutaja* – füüsiline või juriidiline isik, kes käesoleva direktiiviga hõlmatavate lepingute raames toimib eesmärkidel, mis on seotud tema kaubandus-, majandus- või kutsetegevusega, olenemata sellest, kas ettevõte on era- või riigiomanduses.“

6 Sama direktiivi artikli 3 lõikes 1 on ette nähtud, et „[l]epingutingimus, mille suhtes ei ole eraldi kokku lepitud, loetakse ebaõiglaseks, kui see on vastuolus heausksuse tingimusega ning kutsub esile lepinguosaliste lepingust tulenevate õiguste ja kohustuste olulise tasakaalustamatuse, mis kahjustab tarbijat“.

7 Direktiivi 93/13 artikli 6 lõikes 1 on sätestatud:

„Liikmesriigid sätestavad, et ebaõiglased tingimused lepingus, mille müüja või teenuste osutaja on […] tarbijaga sõlminud, ei ole [siseriiklikes õigusaktides sätestatud tingimustel] tarbijale siduvad ning [et leping jääb muus osas pooltele siduvaks, kui see saab kehtida ka ilma ebaõiglaste tingimusteta].“ [täpsustatud sõnastus]

Direktiiv 2011/83/EL

8 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. oktoobri 2011. aasta direktiivi 2011/83/EL tarbija õiguste kohta, millega muudetakse nõukogu direktiivi 93/13/EMÜ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 1999/44/EÜ ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 85/577/EMÜ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 97/7/EÜ (ELT 2011, L 304, lk 64) põhjenduses 17 on märgitud:

„Tarbija määratlus peaks hõlmama füüsilisi isikuid, kes tegutsevad väljaspool oma kaubandus-, majandus-, ametialast või kutsetegevust. Kui aga leping on sõlmitud eesmärkidel, mis on osaliselt seotud isiku kaubandustegevusega ja osaliselt mitte (kahesuguse eesmärgiga lepingud) ning kaubanduslik eesmärk on piiratud ega ole lepingu kontekstis domineeriv, tuleks ka antud isikut lugeda tarbijaks.“

9 Direktiivi artiklis 2 on sätestatud:

„Käesolevas direktiivis kasutatakse järgmisi mõisteid:

1) „tarbija“– füüsiline isik, kes käesoleva direktiiviga reguleeritud lepingute raames tegutseb eesmärgil, mis ei ole seotud tema kaubandus-, majandus-, ametialase või kutsetegevusega;

2) „kaupleja“– füüsiline või juriidiline isik, olenemata sellest, kas viimane on era- või avalik-õiguslikus omandis, kes käesoleva direktiiviga reguleeritud lepingute raames tegutseb – kaasa arvatud teiste isikute kaudu, kes tegutsevad tema nimel või ülesandel – eesmärgil, mis on seotud tema kaubandus-, majandus-, ametialase või kutsetegevusega;

[…]“.

Direktiiv 2013/11/EL

10 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 21. mai 2013. aasta direktiivi 2013/11/EL tarbijavaidluste kohtuvälise lahendamise kohta, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 2006/2004 ja direktiivi 2009/22/EÜ (tarbijavaidluste kohtuvälise lahendamise direktiiv) (ELT 2013, L 165, lk 63) põhjenduses 18 on märgitud:

„Mõiste „tarbija“ peaks hõlmama füüsilisi isikuid, kes tegutsevad väljaspool oma kaubandus-, ettevõtlus-, oskus- või kutsetegevust. Kui aga leping on sõlmitud eesmärkidel, mis on osaliselt seotud isiku kaubandustegevusega ja osaliselt mitte (kahesuguse eesmärgiga lepingud) ning kaubanduslik eesmärk on piiratud ega ole tarne kontekstis domineeriv, tuleks ka see isik arvata tarbijaks.“

11 Direktiivi artiklis 4 on sätestatud:

„1. Käesolevas direktiivis kasutatakse järgmisi mõisteid:

a) „tarbija“ – füüsiline isik, kes tegutseb eesmärgil, mis ei ole seotud tema kaubandus-, ettevõtlus-, oskus- või kutsetegevusega;

b) „kaupleja“ – füüsiline või juriidiline isik, olenemata sellest, kas ta on era- või avalik-õigusliku isiku omandis, kes tegutseb eesmärgil, mis on seotud tema kaubandus-, ettevõtlus-, oskus- või kutsetegevusega, sealhulgas tema nimel või ülesandel tegutsevate isikute kaudu;

[…]“.

Määrus (EL) nr 524/2013

12 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 21. mai 2013. aasta määrus (EL) nr 524/2013 tarbijavaidluste internetipõhise lahendamise kohta, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 2006/2004 ja direktiivi 2009/22/EÜ (tarbijavaidluste internetipõhise lahendamise määrus) (ELT 2013, L 165, lk 1) põhjenduses 13 on märgitud:

„Mõiste „tarbija“ peaks hõlmama füüsilisi isikuid, kes tegutsevad väljaspool oma kaubandus-, ettevõtlus-, oskus- või kutsetegevust. Kui aga leping on sõlmitud eesmärkidel, mis on osaliselt seotud isiku kaubandustegevusega ja osaliselt mitte (kahesuguse eesmärgiga lepingud) ning kaubanduslik eesmärk on piiratud ega ole tarne kontekstis domineeriv, tuleks ka see isik arvata tarbijaks.“

13 Nimetatud määruse artikkel 4 näeb ette:

„1. Käesolevas määruses kasutatakse järgmisi mõisteid:

a) „tarbija“ – direktiivi [2013/11] artikli 4 lõike 1 punktis a määratletud tarbija;

b) „kaupleja“ – direktiivi [2013/11] artikli 4 lõike 1 punktis b määratletud kaupleja;

[…]“.

Poola õigus

14 23. aprilli 1964. aasta seaduse, millega kehtestati tsiviilseadustik (ustawa – Kodeks cywilny) (*Dz. U.*, 1964, nr 16), põhikohtuasjas kohaldatavas redaktsioonis on artiklis 22[1] mõiste „tarbija“ määratletud kui „iga füüsiline isik, kes sõlmib kauplejaga tehingu, mis ei ole otseselt seotud tema kaubandus-, majandus- või kutsetegevusega“.

15 Tsiviilseadustiku artikli 385[1] lõikes 1 on sätestatud:

„Tarbijalepingu tingimused, milles ei ole eraldi läbi räägitud, ei ole tarbijale siduvad, kui need kujundavad tarbija õigusi ja kohustusi viisil, mis on vastuolus heade tavadega, ning kahjustavad tõsiselt tarbija huve (keelatud lepingutingimused). See säte ei kehti tingimuste kohta, mis määravad poolte põhisooritused, sh hinna või tasu, kui need tingimused on sõnastatud üheti mõistetavalt.“

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

16 Põhikohtuasja hagejad I. S. ja K. S. on abielus, ilma et neil oleks sõlmitud abieluvaralepingut.

17 28. veebruaril 2006 taotlesid nad põhikohtuasja kostja eelkäijalt hüpoteeklaenu summas 206 120 Poola zlotti (PLN) (ligikaudu 45 800 eurot), mille indekseerimisvaluuta oli Šveitsi frank (CHF). Krediit oli mõeldud esiteks tarbijakrediidi, arvelduskonto ja krediitkaardiga seotud tarbimisvõlgade refinantseerimiseks ning teiseks eluaseme renoveerimistööde rahastamiseks.

18 21. märtsil 2006 sõlmisid põhikohtuasja hagejad põhikohtuasja kostja õiguseellasega hüpoteeklaenulepingu summas 198 996,73 zlotti (ligikaudu 44 200 eurot), mis oli indekseeritud frankidega ja mille kestus oli 300 kuud. Laenu esimene osa oli ette nähtud ühelt poolt selleks, et maksta I. S-i juhitava ettevõtja arvelduskontole 70 000 zlotti (ligikaudu 15 600 eurot) laenu tagasimaksmiseks ning teiselt poolt eri kindlustusmaksete tasumiseks summas 1216,80 zlotti (ligikaudu 270 eurot), 3979,93 zlotti (ligikaudu 880 eurot) ja 3800 zlotti (ligikaudu 840 eurot). Teine makse oli mõeldud ühelt poolt põhikohtuasja hagejate erinevate rahaliste kohustuste tagasimakseteks vastavalt summas 9720 zlotti (ligikaudu 2200 eurot), 7400 zlotti (ligikaudu 1600 eurot) ja 9000 zlotti (ligikaudu 2000 eurot), ning teiselt poolt eluruumi renoveerimistööde rahastamiseks 93 880 zloti (ligikaudu 20 900 eurot) ulatuses.

19 Nii käesolevas kohtuotsuses viidatud krediiditaotluse esitamise kui ka selle krediidilepingu sõlmimise ajal tegeles I. S. kutsetegevusega tsiviilõigusliku ühingu vormis ja K. S. töötas töölepingu alusel lukksepana.

20 Põhikohtuasja hagejad esitasid riigisisesele kohtule hagi 13 142,03 zloti (ligikaudu 2900 eurot) ja intresside tagasinõudes – summa, mille YYY. sai selle krediidilepingu tingimuste alusel, mis puudutasid krediidi tagasimaksmiseks tehtavate igakuiste osamaksete suuruse ja võla suuruse hindamist, kuna need lepingutingimused olid ebaõiglased.

21 Eelotsusetaotlusest nähtub, et YYY. väitis riigisiseses kohtus muu hulgas, et kõnealune krediit oli antud majandus- või kutsetegevusega seotud laenu tagasimaksmiseks, mistõttu põhikohtuasja hagejad ei saanud tugineda tsiviilseadustiku artiklis 385[1] sätestatud õiguskaitsele.

22 Lisaks ilmneb eelotsusetaotlusest, et 11. jaanuaril 2021 toimunud kohtuistungil eelotsusetaotluse esitanud kohtus kinnitas I. S., et 70 000 zloti (ligikaudu 15 600 euro) suurust summat, mis anti kõnealuse krediidilepingu alusel laenuks, oli kasutatud laenu tagasimaksmiseks tema majandus- või kutsetegevuses kasutataval arvelduskontol, pärast mida konto suleti. I. S. tõdes ka, et selline tagasimakse oli üks tingimustest, millest oli seatud sõltuvusse kõnesoleva lepingu sõlmimine.

23 Neil asjaoludel on liikmesriigi kohtul kahtlusi seoses mõiste „tarbija“ tõlgendamisega direktiivi 93/13 artikli 2 punkti b tähenduses olukorras, kus „segakrediidilepingu“ raames on osa laenusummast – nimelt 35% sellest summast, mis ei ole ei valdav osa ega ka marginaalne osa – kasutatud selleks, et maksta tagasi põhikohtuasja ühe hageja majandus- või kutsetegevusega seotud krediit ning teine osa sellest summast – nimelt 65% – on antud tarbimisotstarbel, mis ei ole seotud majandus- või kutsetegevusega. See kohus on sisuliselt tõstatanud küsimuse, kas tarbijalepingute valdkonna kohtualluvuse eeskirjadel põhinev mõiste „tarbija“ tõlgendus – mis on esitatud 20. jaanuari 2005. aasta kohtuotsuses Gruber (C-464/01; edaspidi „kohtuotsus Gruber“, EU:C:2005:32), milles Euroopa Kohus otsustas, et selleks, et isikul, kes on sõlminud sellist kaupa puudutava lepingu, mida kasutatakse osaliselt tema majandus- või kutsetegevusega seotud eesmärgil ning osaliselt majandus- või kutsetegevuse välisel eesmärgil, oleks õigus tugineda nimetatud kohtualluvuse eeskirjadele, peab majandus- või kutsetegevusega seotud eesmärk olema teisejärguline kuni selleni, et seda võib pidada kogu kõnealuse tehingu kontekstis tähtsusetuks – võib olla analoogia alusel kohaldatav direktiivi 93/13 artikli 2 punkti b kohase mõiste „tarbija“ tõlgendusele.

24 Sellega seoses märgib nimetatud kohus, et direktiivi 2011/83 põhjendusest 17 ja määruse nr 524/2013 põhjendusest 13 tuleneb, et mõiste „tarbija“ määratlemisel kahesuguse eesmärgiga lepingute puhul, st lepingute puhul, mis on sõlmitud eesmärkidel, mis on osaliselt seotud isiku kaubandustegevusega ja osaliselt mitte, peab kaubanduslik eesmärk olema piiratud sellisel määral, et see ei ole kõnealuse lepingu üldises kontekstis domineeriv.

25 Lisaks sellele on eelotsusetaotluse esitanud kohtul tekkinud küsimus kriteeriumide kohta, mida tuleb sellises määratluses arvesse võtta. Eelkõige soovib ta teada, kas asjaolu, et ainult üks põhikohtuasja hagejatest tegutses majandus- või kutsetegevusega seotud eesmärkidel, ja asjaolu, et ilma asjaomase ettevõtja võla tagasimaksmiseta ei oleks kõnealust laenu antud majandus- või kutsetegevusega mitteseotud eesmärgil, on selles osas asjakohased kriteeriumid.

26 Neil asjaoludel otsustas Sąd Rejonowy dla Warszawy-Woli w Warszawie (Varssavi-Wola rajoonikohus Varssavis, Poola) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas direktiivi 93/13 artikli 2 punkti b ja direktiivi põhjendusi tuleks tõlgendada nii, et need ei takista kvalifitseerimast „tarbijaks“ majandus- või kutsetegevusega tegelevat isikut, kes on sõlminud ühiselt sellise tegevusega mittetegeleva laenuvõtjaga välisvaluutaga indekseeritud laenulepingu, kui laen oli mõeldud osaliselt kasutamiseks ühe laenuvõtja majandus- või kutsetegevuse eesmärkidel ja osaliselt tema majandus- või kutsetegevusega mitteseotud eesmärkidel, seejuures mitte nii, et majandus- või kutsetegevusega seotud osa oleks niivõrd marginaalne, et mängiks kõnealuse lepingu kontekstis vaid tähtsusetut rolli ning et majandus- või kutsetegevusväline osa oleks domineeriv?

2. Kui vastus esimesele küsimusele on jaatav, siis kas direktiivi 93/13 artikli 2 punkti b ja direktiivi põhjendusi tuleb tõlgendada nii, et selles sättes sisalduv mõiste „tarbija“ hõlmab ka isikut, kes lepingu sõlmimise hetkel tegeles majandus- või kutsetegevusega, samas kui teine laenuvõtja aga sellise tegevusega ei tegelenud, kusjuures seejärel sõlmisid mõlemad isikud pangaga välisvaluutaga indekseeritud laenulepingu, mille kapitali kasutati osaliselt ühe laenuvõtja majandus- või kutsetegevuse eesmärgil, osaliselt aga majandus- või kutsetegevusvälisel eesmärgil, olukorras, kus majandus- või kutsetegevusega seotud osa ei ole marginaalne ega mängi kõnealuse lepingu kontekstis vaid tähtsusetut rolli, kus aga majandus- või kutsetegevusväline osa on domineeriv, ning kus ilma laenukapitali kasutamiseta majanduslikul eesmärgil ei oleks võimalik seda kasutada majandustegevusvälisel eesmärgil?“

Eelotsuse küsimuste analüüs

Esimene küsimus

27 Oma esimese küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas direktiivi 93/13 artikli 2 punkti b tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus see, kui „tarbijaks“ kvalifitseeritakse isik, kes on sõlminud krediidilepingu, mis on mõeldud kasutamiseks osaliselt seoses tema majandus- või kutsetegevusega ja osaliselt väljaspool seda tegevust, koos teise laenuvõtjaga, kes ei ole tegutsenud oma majandus- või kutsetegevuse raames, kui seos selle lepingu ja selle isiku majandus- või kutsetegevuse vahel ei ole nii marginaalne, et see oleks selle lepingu üldises kontekstis tähtsusetu, vaid on piiratud niivõrd, et see ei ole selles kontekstis domineeriv.

28 Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt tuleb liidu õigusnormi tõlgendamisel võtta arvesse mitte ainult selle sõnastust, vaid ka konteksti ja selle õigusaktiga taotletavaid eesmärke, mille osa säte on (7. novembri 2019. aasta kohtuotsus Kanyeba jt, C-349/18–C-351/18, EU:C:2019:936, punkt 35 ja seal viidatud kohtupraktika).

29 Mis puudutab direktiivi 93/13 artikli 2 punkti b sõnastust, siis tuleb märkida, et selle sätte kohaselt tuleb tarbija mõistet käsitada nii, et „tarbija“ on füüsiline isik, kes käesoleva direktiiviga hõlmatavate lepingute raames toimib eesmärkidel, mis ei ole seotud tema kaubandus-, majandus- ega kutsetegevusega.

30 Puudutatud isiku „tarbija“ staatus tuleb seega kindlaks määrata lähtuvalt funktsionaalsuse kriteeriumist, mis seisneb selle hindamises, kas kõnealune lepinguline suhe asub väljaspool kutsealast tegevust (27. oktoobri 2022. aasta kohtuotsus S. V. (kaasomandis olev kinnisasi), C-485/21, EU:C:2022:839, punkt 25 ja seal viidatud kohtupraktika). Euroopa Kohtul on lisaks olnud võimalus täpsustada, et mõiste „tarbija“ direktiivi 93/13 artikli 2 punkti b tähenduses on objektiivne ja sõltumatu konkreetsetest teadmistest, mis asjaomasel isikul võivad olla, või teabest, mis sellel isikul tegelikult olemas on (21. märtsi 2019. aasta kohtuotsus Pouvin ja Dijoux, C-590/17, EU:C:2019:232, punkt 24 ja seal viidatud kohtupraktika).

31 Direktiivi 93/13 artikli 2 punkti b sõnastus ei võimalda siiski kindlaks teha, kas ja kui jah, siis millistel asjaoludel võib isikut, kes on sõlminud kahesuguse eesmärgiga lepingu, mis on ainult osaliselt seotud tema majandus- või kutsetegevusega, pidada tarbijaks selle direktiivi tähenduses.

32 Mis puudutab direktiivi 93/13 artikli 2 punkti b konteksti ja selle direktiivi eesmärke, siis tuleb tõdeda, et direktiivi kohaldatakse nendele „tingimustele müüja või teenuste osutaja ning tarbija vahel sõlmitud lepingutes“, „mille suhtes ei ole eraldi kokku lepitud“, nagu nähtub sama direktiivi artikli 1 lõikest 1 ja artikli 3 lõikest 1 (15. jaanuari 2015. aasta kohtuotsus Šiba, C-537/13, EU:C:2015:14, punkt 19 ja seal viidatud kohtupraktika).

33 Nagu on märgitud direktiivi kümnendas põhjenduses, tuleb ühtseid õigusnorme ebaõiglaste tingimuste kohta kohaldada – kui selles põhjenduses loetletud eranditest ei tulene teisiti – „kõigi lepingute“ suhtes, mis on sõlmitud selle direktiivi artikli 2 punktides b ja c määratletud müüja või teenuste osutaja ning tarbija vahel (27. oktoobri 2022. aasta kohtuotsus S. V. (kaasomandis olev kinnisasi), C-485/21, EU:C:2022:839, punkt 22 ja seal viidatud kohtupraktika).

34 Seega on direktiivis 93/13 selle kohaldamisalasse kuuluvad lepingud määratletud viitega rollile, milles lepingupartnerid tegutsevad – sellele, kas nad tegutsevad oma majandus- või kutsetegevuse raames või mitte (21. märtsi 2019. aasta kohtuotsus Pouvin ja Dijoux, C-590/17, EU:C:2019:232, punkt 23 ja seal viidatud kohtupraktika).

35 Selline kriteerium vastab direktiiviga rakendatava kaitsesüsteemi aluseks olevale eeldusele, et tarbija on suhetes müüja või teenuste osutajaga nõrgemal läbirääkimispositsioonil ja omab vähem teavet, mis viib selleni, et tarbija nõustub müüja või teenuste osutaja varem välja töötatud tingimustega, ilma et tal oleks võimalik mõjutada nende sisu (3. septembri 2015. aasta kohtuotsus Costea, C-110/14, EU:C:2015:538, punkt 18 ja seal viidatud kohtupraktika).

36 Niisugust nõrgemat positsiooni arvestades on direktiivi 93/13 artikli 6 lõikes 1 sätestatud, et ebaõiglased tingimused ei ole tarbijatele siduvad. Tegemist on imperatiivse sättega, mille eesmärk on asendada lepinguga loodud formaalne tasakaal lepingupoolte õiguste ja kohustuste vahel tegeliku tasakaaluga, mis taastab nendevahelise võrdsuse (17. mai 2022. aasta kohtuotsus Ibericaja Banco, C-600/19, EU:C:2022:394, punkt 36 ja seal viidatud kohtupraktika).

37 Lisaks on Euroopa Kohus juba möönnud, et direktiivi 93/13 artikli 2 punktis b esineva mõiste „tarbija“ lai tõlgendus võimaldab tagada direktiiviga ette nähtud kaitse kõigile füüsilistele isikutele, kes on lepingu nõrgem pool suhetes müüja või teenuste osutajaga (vt selle kohta 21. märtsi 2019. aasta kohtuotsus Pouvin ja Dijoux, C-590/17, EU:C:2019:232, punkt 28).

38 Neil asjaoludel, nagu kohtujurist oma ettepaneku punktides 61 ja 66 sisuliselt märkis, nõuavad direktiivi 93/13 sätete imperatiivsus ja nendega seotud tarbijakaitse erinõuded, et eelistataks selle direktiivi artikli 2 punkti b tähenduses mõiste „tarbija“ laia tõlgendust, et tagada direktiivi soovitud toime.

39 Seega, kuigi direktiivi 93/13 sätted on põhimõtteliselt kohaldatavad ainult siis, kui kõnealuse lepingu esemeks on kaubad või teenused, mis on ette nähtud kasutamiseks muul eesmärgil kui majandus- või kutsetegevuses, võib füüsiline isik, kes sõlmib lepingu kaupade või teenuste kohta, mis on ette nähtud kasutamiseks osaliselt tema majandus- või kutsetegevuses ja mis on seega ainult osaliselt selle tegevuse väline, olla teatud asjaoludel kvalifitseeritud „tarbijaks“ nimetatud direktiivi artikli 2 punkti b tähenduses ja seega saada kasu selle direktiiviga tagatud kaitsest.

40 Selleks, et tagada Euroopa Liidu seadusandja taotletavate eesmärkide järgimine tarbijalepingute valdkonnas ja samuti liidu õiguse ühtsus, tuleb muu hulgas võtta arvesse liidu õiguse muudes eeskirjades kasutatud mõistet „tarbija“ (vt selle kohta 5. detsembri 2013. aasta kohtuotsus Vapenik, C-508/12, EU:C:2013:790, punkt 25).

41 Nagu põhikohtuasja hagejad, Poola valitsus ja Euroopa Komisjon oma kirjalikes seisukohtades rõhutavad, puutub sellega seoses iseäranis asjasse direktiiv 2011/83.

42 Lisaks asjaolule, et mõiste „tarbija“ määratlus direktiivi 93/13 artiklis 2 ja direktiivi 2011/83 artiklis 2 on suuresti samad, on viimati nimetatud direktiivi eesmärk sama, mis direktiivil 93/13. Nimelt reguleerib direktiiv 2011/83 tarbijate õigusi kauplejatega sõlmitud lepingutes ja selle eesmärk on kõrgetasemelise tarbijakaitse kindlustamine, tagades tarbijate teavitatuse ja turvalisuse kauplejatega tehtavates tehingutes (vt selle kohta 15. aprilli 2021. aasta kohtumäärus MiGame, C-594/20, EU:C:2021:309, punkt 28).

43 Pealegi, nagu kohtujurist oma ettepaneku punktis 72 rõhutas, on direktiiv 2011/83 tihedalt seotud direktiiviga 93/13, kuna esimesega neist on viimati nimetatut muudetud ja mõlemad direktiivid võivad olla kohaldatavad ühe ja sama lepingu suhtes tingimusel, et see leping kuulub samal ajal nende vastavasse sisulisse kohaldamisalasse. Lisaks tugevdas liidu seadusandja hiljuti seda seost, võttes vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. novembri 2019. aasta direktiivi (EL) 2019/2161, millega muudetakse nõukogu direktiivi 93/13/EMÜ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiive 98/6/EÜ, 2005/29/EÜ ja 2011/83/EL, et ajakohastada liidu tarbijakaitsenorme ja tagada paremini nende täitmine (ELT 2019, L 328, lk 7).

44 Neil asjaoludel tuleb direktiivi 93/13 artikli 2 punkti b tõlgendamisel võtta arvesse direktiivi 2011/83 põhjendust 17, milles on väljendatud liidu seadusandja tahet seoses mõiste „tarbija“ määratlusega kahesuguse eesmärgiga lepingute puhul, ja millest tuleneb, et kui leping on sõlmitud eesmärkidel, mis on osaliselt seotud isiku kaubandustegevusega ja osaliselt mitte ning kaubanduslik eesmärk on piiratud ega ole lepingu kontekstis domineeriv, tuleks ka antud isik lugeda tarbijaks.

45 Sellele, et direktiivi 93/13 artikli 2 punkti b on asjakohane tõlgendada direktiivi 2011/83 põhjendust 17 arvestades, leiab kinnitust direktiivi 2013/11 põhjendusest 18 ja määruse nr 524/2013 põhjendusest 13, mis sisaldavad sama täpsustust seoses „tarbija“ määratlusega kahesuguse eesmärgiga lepingute puhul. Kuigi direktiiv 2013/11 ja määrus nr 524/2013 käsitlevad tarbijavaidluste lahendamist ja seega muid küsimusi kui need, mida tarbijakaitse osas reguleerivad direktiivid 93/13 ja 2011/83, näitavad need põhjendused liidu seadusandja tahet anda sellele määratlusele horisontaalne ulatus.

46 Kuivõrd need põhjendused leiab õigusaktidest, mis on põhikohtuasja asjaolude toimumisest hilisemad, siis piisab, kui juhtida tähelepanu sellele – nagu on märgitud käesoleva kohtuotsuse punktis 38 –, et direktiivi 93/13 sätete imperatiivsus ja nendega seotud tarbijakaitse erinõuded nõuavad, et eelistataks selle direktiivi artikli 2 punkti b tähenduses mõiste „tarbija“ laia tõlgendust tagamaks direktiivi soovitud toime. Direktiivi 93/13 teleoloogiline tõlgendus toetab seega lähenemisviisi, mida liidu seadusandja on samades põhjendustes selgitanud, ja mille kohaselt isikut, kes on sõlminud lepingu osaliselt tema majandus- või kutsetegevusega seotud eesmärkidel, tuleb pidada tarbijaks, kui see majandus- või kutsetegevuse eesmärk on niivõrd piiratud, et see ei ole lepingu üldises kontekstis domineeriv.

47 Mõiste „tarbija“ tõlgendusega, mille kasuks Euroopa Kohus otsustas kohtuotsuse Gruber punktides 31 ja 45 ja mida kinnitati 25. jaanuari 2018. aasta kohtuotsuse Schrems (C-498/16, EU:C:2018:37) punktides 29–32 – seoses nõukogu 22. detsembri 2000. aasta määruse (EÜ) nr 44/2001 kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusasjades (EÜT 2001, L 12, lk 1; ELT eriväljaanne 19/04, lk 42) artiklite 15–17 tõlgendamisega, samuti 14. veebruari 2019. aasta kohtuotsuse Milivojević (C-630/17, EU:C:2019:123) punktides 87–91 – seoses

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2012. aasta määruse (EL) nr 1215/2012 kohtualluvuse ning kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusasjades (ELT 2012, L 351, lk 1) artiklite 17–19 tõlgendamisega, ei ole samuti vastuolus see, kui direktiivi 93/13 artikli 2 punkti b tõlgendada direktiivi 2011/83 põhjendust 17 arvestades.

48 Nimelt tõlgendas Euroopa Kohus kohtuotsuses Gruber artikleid 13–15 Brüsseli 27. septembri 1968. aasta konventsioonist kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusasjades (EÜT 1972, L 299, lk 32), mida on muudetud hilisemate konventsioonidega, mis seonduvad uute liikmesriikide selle konventsiooniga ühinemisega (edaspidi „Brüsseli konventsioon“).

49 Nagu muu hulgas ilmneb viidatud kohtuotsuse punktidest 32, 33 ja 43, oli tegemist Brüsseli konventsioonis sätestatud tarbijalepingute kohtualluvuse eeskirjade tõlgendamisega, mis kalduvad kõrvale konventsioonis sätestatud üldise kohtualluvuse reeglist, nimelt selle osalisriigi kohtute pädevusest, kus on kostja alaline elukoht, ja mida – sellest üldise kohtualluvuse reeglist kõrvale kalduvate kohtualluvuse eeskirjadena – tuleb tõlgendada kitsalt selles mõttes, et need ei saa anda alust tõlgenduseks, mis ulatub kaugemale selles konventsioonis sõnaselgelt ette nähtud hüpoteesidest.

50 Just niisuguses spetsiifilises kontekstis ja võttes arvesse ka muid selles konventsioonis sätestatud kohtualluvuse eeskirjade tõlgendamise raames asjasse puutuvaid elemente, nagu õiguskindluse ja pädeva kohtu prognoositavuse nõuded ning selle konventsiooni II jaotise 4. jao sätetega taotletav piisava tarbijakaitse eesmärk (vt selle kohta kohtuotsus Gruber, punktid 34 ja 45), otsustas Euroopa Kohus, et isikule, kes sõlmib lepingu osaliselt majandus- või kutsetegevusega seotud eesmärgil, mis on seetõttu vaid osaliselt majandustegevusest või kutsealast väljajääv, ei või laieneda Brüsseli konventsioonis tarbijalepingute valdkonnas sätestatud erandliku kohtualluvuse eeskirjade kohane kaitse, välja arvatud juhul, kui nimetatud leping on kõnealuse isiku majandus- või kutsetegevusega seotud nii nõrgalt, et seda sidet võib pidada teisejärguliseks, kuna sellel on kõnealuse tehingu terviklikus kontekstis vaid tähtsusetu roll (vt selle kohta kohtuotsus Gruber, punktid 39 ja 54).

51 Seega, kuivõrd direktiivi 93/13 artikli 2 punkt b ei ole kitsalt tõlgendatav säte ja arvestades selle direktiivi *ratio legis*'t, mille eesmärk on kaitsta tarbijaid ebaõiglaste lepingutingimuste eest, ei või kohtuotsuses Gruber kinnitust leidnud mõiste „tarbija“ ranget tõlgendust Brüsseli konventsiooni artiklites 13–15 sätestatud erandliku kohtualluvuse eeskirjade ulatuse kindlaksmääramiseks kahesuguse eesmärgiga lepingu puhul analoogia alusel laiendada mõistele „tarbija“ direktiivi 93/13 artikli 2 punkti b tähenduses.

52 Selleks, et anda liikmesriigi kohtule tarvilik vastus, tuleb samuti märkida, et kauplejaga sõlmitud krediidilepingu kontekstis kuulub füüsiline isik, kes on kaasvõlgniku positsioonis, tarbija mõiste alla direktiivi 93/13 artikli 2 punkti b tähenduses, kui ta tegutseb väljaspool oma majandus- või kutsetegevust, ja peab, kui ta on selle kaupleja suhtes analoogses olukorras võlgnikuga, saama koos võlgnikuga kasu nimetatud direktiiviga ette nähtud kaitsest (vt selle kohta 9. juuli 2015. aasta kohtuotsus Bucura, C-348/14, ei avaldata, EU:C:2015:447, punktid 35–39).

53 Eeltoodut arvestades tuleb esimesele küsimusele vastata, et direktiivi 93/13 artikli 2 punkti b tuleb tõlgendada nii, et isik, kes on sõlminud krediidilepingu, mis on mõeldud kasutamiseks osaliselt seoses tema majandus- või kutsetegevusega ja osaliselt väljaspool seda tegevust, koos teise

laenuvõtjaga, kes ei ole tegutsenud oma majandus- või kutsetegevuse raames, kuulub selle sätte tähenduses mõiste „tarbija“ alla, kui majandus- või kutsetegevuse eesmärk on piiratud niivõrd, et see ei ole kõnealuse lepingu üldises kontekstis domineeriv.

Teine küsimus

54 Oma teise küsimusega palub liikmesriigi kohus sisuliselt täpsustada kriteeriume, mille alusel määratakse kindlaks, kas isik kuulub direktiivi 93/13 artikli 2 punkti b tähenduses mõiste „tarbija“ alla, ja täpsemalt seda, kas selle isiku sõlmitud krediidilepingu majandus- või kutsetegevusega seotud eesmärk on nii piiratud, et see ei ole selle lepingu üldises kontekstis domineeriv.

55 Kohtupraktikast tuleneb, et liikmesriigi kohus, kes lahendab vaidlust seoses lepinguga, mis võib kuuluda selle direktiivi kohaldamisalasse, on kohustatud kõiki tõendeid ja eelkõige lepingutingimusi arvesse võttes kontrollima, kas puudutatud isikut saab kvalifitseerida „tarbijaks“ kõnesoleva direktiivi tähenduses. Selleks peab liikmesriigi kohus arvesse võtma kõiki kohtuasja asjaolusid ja eelkõige vaadeldava lepingu esemeks oleva asja või teenuse laadi, mis võib ära näidata, millisel otstarbel asi või teenus osteti (vt selle kohta 3. septembri 2015. aasta kohtuotsus Costea, C-110/14, EU:C:2015:538, punktid 22 ja 23, ning 21. märtsi 2019. aasta kohtuotsus Pouvin ja Dijoux, C-590/17, EU:C:2019:232, punkt 26).

56 Sama kehtib siis, kui hinnatakse krediidilepingu puhul, mis on osaliselt seotud laenuvõtja majandus- või kutsetegevusega ja osaliselt sellest väljapoole jääva tegevusega, esiteks seda, millise ulatusega on need mõlemad osad lepingu üldises kontekstis ja teiseks seda, milline on lepingu domineeriv eesmärk.

57 Sellega seoses võib laenatud kapitali kasutamise jagunemine majandus- või kutsetegevuse ja sellest väljapoole jääva tegevuse vahel olla asjakohane kvantitatiivne kriteerium. Siiski võivad olla asjakohased ka mittekvantitatiivsed kriteeriumid, näiteks asjaolu, et kui laenuvõtjaid on mitu, siis vaid üks neist taotles selle krediidilepingu kaudu majandus- või kutsetegevuse eesmärki, või teise võimalusena asjaolu, et laenuandja seadis esialgu üksnes tarbimise eesmärgil antud laenu andmise tingimuseks laenusumma osalise eraldamise majandus- või kutsetegevusega seotud võlgade tagasimaksmiseks.

58 Need kriteeriumid ei ole ammendavad ega välistavad, mis tähendab, et liikmesriigi kohtu ülesanne on analüüsida kõiki põhikohtuasjas kõne all oleva lepinguga seotud asjaolusid ja hinnata talle esitatud objektiivsete tõendite põhjal, mil määral on selle lepingu üldises kontekstis ülekaalus selle lepingu majandus- või kutsetegevuse või sellest väljapoole jääv eesmärk.

59 Eeltoodut arvestades tuleb teisele küsimusele vastata, et direktiivi 93/13 artikli 2 punkti b tuleb tõlgendada nii, et selleks, et määrata kindlaks, kas isik kuulub mõiste „tarbija“ alla selle sätte tähenduses ja eelkõige, kas selle isiku poolt sõlmitud krediidilepingu majandus- või kutsetegevuse eesmärk on nii piiratud, et see ei ole selle lepingu üldises kontekstis domineeriv, peab liikmesriigi kohus võtma arvesse kõiki selle lepinguga seotud asjakohaseid – nii kvantitatiivseid kui ka kvalitatiivseid – asjaolusid, nagu muu hulgas laenatud kapitali kasutamise jaotumine majandus- või kutsetegevuse ja sellest väljapoole jääva tegevuse vahel, ning kui laenuvõtjaid on mitu, siis asjaolu, et ainult üks neist tegutseb majandus- või kutsetegevuse eesmärgil või et laenuandja on seadnud tarbimisotstarbelise krediidi andmise tingimuseks selle, et osa laenusummast kasutatakse majandus- või kutsetegevusega seotud võlgade tagasimaksmiseks.

Käesoleva kohtuotsuse ajalise toime piiramine

60 Põhikohtuasja kostja taotles oma kirjalikes märkustes sisuliselt, et Euroopa Kohus piiraks oma otsuse ajalist toimet juhul, kui ta ei tõlgenda direktiivi 93/13 artikli 2 punkti b kohast mõistet „tarbija“ kohtuotsust Gruber arvestades. Oma taotluse põhjendamiseks viitas ta õiguskindluse põhimõttele ja tagasiulatuva jõu puudumise põhimõttele.

61 Selle kohta tuleb märkida, et vastavalt väljakujunenud kohtupraktikale võib Euroopa Kohus vaid äärmistel erandjuhtudel, kohaldades liidu õiguskorrale omast õiguskindluse üldpõhimõtet, piirata kõikide huvitatud isikute võimalust tugineda mõnele tema tõlgendatud õigusnormile, et vaidlustada heauskselt loodud õigussuhteid. Selleks, et sellist piiramist saaks lubada, peavad olema täidetud kaks peamist tingimust, nimelt huvitatud isikute heausksus ja tõsiste probleemide tekkimise risk (11. novembri 2020. aasta kohtuotsus DenizBank, C-287/19, EU:C:2020:897, punkt 108 ja seal viidatud kohtupraktika).

62 Käesoleval juhul piirdub põhikohtuasja kostja aga üldiste argumentide esitamisega, esitamata ühtegi konkreetset ja täpset tõendit, mis võimaldaks tõendada tema nõude põhjendatust neid kaht kriteeriumi arvestades.

63 Järelikult puudub alus piirata käesoleva kohtuotsuse ajalist kehtivust.

Kohtukulud

64 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (viies koda) otsustab:

1. Nõukogu 5. aprilli 1993. aasta direktiivi 93/13/EMÜ ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes artikli 2 punkti b

tuleb tõlgendada nii, et

isik, kes on sõlminud krediidilepingu, mis on mõeldud kasutamiseks osaliselt seoses tema majandus- või kutsetegevusega ja osaliselt väljaspool seda tegevust, koos teise laenuvõtjaga, kes ei ole tegutsenud oma majandus- või kutsetegevuse raames, kuulub selle sätte tähenduses mõiste „tarbija“ alla, kui majandus- või kutsetegevuse eesmärk on piiratud niivõrd, et see ei ole kõnealuse lepingu üldises kontekstis domineeriv.

2. Direktiivi 93/13 artikli 2 punkti b

tuleb tõlgendada nii, et

selleks, et määrata kindlaks, kas isik kuulub mõiste „tarbija“ alla selle sätte tähenduses ja eelkõige, kas selle isiku poolt sõlmitud krediidilepingu majandus- või kutsetegevuse eesmärk on nii piiratud, et see ei ole selle lepingu üldises kontekstis domineeriv, peab liikmesriigi kohus võtma arvesse kõiki selle lepinguga seotud asjakohaseid – nii kvantitatiivseid kui ka kvalitatiivseid – asjaolusid, nagu muu hulgas laenatud kapitali

kasutamise jaotumine majandus- või kutsetegevuse ja sellest väljapoole jääva tegevuse vahel, ning kui laenuvõtjaid on mitu, siis asjaolu, et ainult üks neist tegutseb majandus- või kutsetegevuse eesmärgil või et laenuandja on seadnud tarbimisotstarbelise krediidi andmise tingimuseks selle, et osa laenusummast kasutatakse majandus- või kutsetegevusega seotud võlgade tagasimaksmiseks.

Allkirjad